

ROZHOVOR

ČESKO/NORSKÝ POHLED NA PÉČI O KULTURNÍ DĚDICTVÍ

V krátkém rozhovoru představujeme dalšího, díky působení v Norsku napůl zahraničního, člena redakční rady Fóra pro konzervátory-restaurátory Pavla Jiráska. Několik otázek položila a za rozhovor a spolupráci při přípravě časopisu děkuje Pavla Stöhrová.

Působil jste na ministerstvu kultury a jste důvěrně obeznámen se „zákulisím“ organizace péče o kulturní dědictví u nás – v čem vidíte naše klady a v čem máme naopak rezervy?

Na ministerstvu jsem působil s tříletou zahraniční přestávkou od roku 1991, předtím rok na tehdejší Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody, takže asi se už mohu počítat do kategorie pamětníků (nikdo bohužel nemládne). Ministerstvo jsem opustil po nepřekonatelných neshodách s tehdejší vedením v roce 2006 (nakonec jako celá řada dalších lidí). Takže z té doby bych mohl hodnotit péči o kulturní dědictví z pohledu odborného pracovníka a posléze státního úředníka v poměrně vysoké ministerské funkci (ředitelem odboru ochrany movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií jsem byl v letech 1999–2006). Od roku 2006 do dnešního dne jsem zase získal zkušenosti z druhé strany – jako uživatel, jako kontrahovaný dodavatel i jako jeden z řešitelů projektů ministerstva nebo jeho příspěvkových organizací a dalších kulturních institucí. Pokud mám hodnotit systém péče o kulturní dědictví u nás a vyzdvihnout jeho klady a rezervy, musím tak učinit z obou těchto stran téže mince. Nutně se přitom nabízí i jeho porovnání se zahraničím, kde jsem také poměrně často pracoval. Klady a zápory, nebo chcete-li rezervy péče o kulturní dědictví, byly myslím jasně vymezeny v koncepcích ministerstva kultury. Tu první pro oblast muzejnictví jsem zpracoval společně s Jiřím Žalmanem v roce 2004. Když si jí dnes po deseti letech zalistuji, tak moc se zase nezměnilo. Jednoznačným kladem péče o kulturní dědictví u nás je rozsáhlá a dobře strukturovaná síť fungujících paměťových institucí s řadou vynikajících odborníků a sbírkový a památkový fond, který je jedním z pilířů naší příslušnosti do Evropy. Legislativní nástroje ochrany kulturního dědictví jsou v oblasti muzeí, archivů, knihoven i ochrany movitého kulturního dědictví na velmi dobré úrovni. V oblasti památkové péče je to poněkud složitější, já sám jsem spíše příznivcem oddělení odborné péče o svěřený památkový fond od výkonu státní správy – nejlépe formou památkového úřadu, ale v této oblasti jsem asi příliš ovlivněn svým téměř druhým domovem – Norskem. A navíc oblast památkové péče jsem z pohledu státního úředníka poznal daleko méně než oblast muzejnictví. Rezervy máme zejména v infrastruktuře – mnoho i chudších zemí, než je ČR, buduje nové paměťové instituce, které jsou pro uchování i moderní prezentaci a využívání kulturního dědictví samozřejmě daleko vhodnější, bezpečnější pro sbírky a příjemnější i atraktivnější pro návštěvníky. Podívejte se u nás, kolik se postavilo za posledních dvacet let (a možná ještě déle) nových muzeí? Žádné, jen se pro ně rekonstruovaly stávající, často památkově chráněné objekty, pro které zrovna nebylo využití. Knihovny a archivy na tom jsou o něco málo lépe, i když ta nová

Národní a dění kolem ní se stala karikaturou českého rybníčku. A tady jsme u dalších „rezerv“ naší kulturně dědictvé péče, kterými jsou nedostatek financí na nové projekty i na údržbu kulturního dědictví obecně, nedostatek odvahy takové projekty prosazovat a přebytek neodborných politických ingerencí na všech úrovních.

Znáte mnohé kulturní instituce v ČR, které z nich jsou Vám blízké a „milé“, čím a proč?

Mám rád kulturní instituce aktivní, které dokážou pracovat s návštěvníky a nabízet produkty, které nutí k zamýšlení, které jsou zábavné, ale ne podbízivé. Které se nevyhýbají kontroverzním tématům a nenechávají se ovlivnit lacinými módními trendy, ale které třeba nové trendy vytvářejí a přitom se neberou převážně vážně. Těch je ale u nás strašně málo. Líbí se mi i muzeum, které má ve své expozici hospodu, protože do té expozice patří. Dělá se mi ale špatně ze sklepních expozic strašidel, protože ve sklepních bývalo víno nebo uhlí, ale ne hejkal. Samozřejmě mám své oblíbené zámky a muzea, ale asi bych raději žádné nejmenoval – mnohdy je to také kvůli lidem, které mám rád nebo kteří mi nějak imponují, takže se to pak stává příliš osobní záležitostí, která v mém případě určitě čtenáře nezajímá.

Řekl jste, že Norsko je Vaším druhým domovem. V čem nás může právě tato země inspirovat a z čeho si naopak příklad brát nemáme?

Norsko je dnes země, která se dost odlišuje od zbytku světa. Pokud bych mohl něco z Norska přenést do ČR, tak je to objevení obrovských zásob zemního plynu v době ropné krize a exponenciálního vzrůstu cen, následné zavedení státních fondů náležícího všem Čechům, Moravanům a Slezanům z ČR, kam plyne 90 % zisků z této těžby (pouze omezená část výnosů může jít do státního rozpočtu, ale i to stačí). Uchování tradiční skromnosti a sociálního citění i přes vysoké příjmy, aktivní občanskou společnost, úctu k životnímu prostředí, politickou, genderovou i sociální korektnost, dobrou znalost angličtiny i u politiků na všech úrovních, a kdyby to šlo tak aspoň jeden mořský fjord, nějaké hory a jezera, konstituční monarchii, vlajku ke každému domku i chatě a minerálku Farris. Co bych nemusel, tak vánoční rosolovitou rybu lutefisk, půllitr piva v hospodě za 250 Kč, přezaměstnanost ve státním sektoru, častou zahleděnost do sebe a nízkou úroveň flexibility při řešení běžných problémů.

Jinak v kulturní oblasti bych přivítal přiblížení mzdových tarifů našich kulturních pracovníků těm norským (stačila by třetina jejich příjmu), jejich společenskou prestiž a sebevědomí, nové až ikonické stavby kulturních institucí – nejen v Oslo, ale po celém Norsku vznikají úžasné stavby výborných architektů – zázemí a vstupní centra památkových objektů, muzea, knihovny, nová národní opera... a provozní rozpočty. Před čím bych varoval, je určitá izolace a nezáměr některých institucí o mezinárodní spolupráci a účast v mezinárodních projektech, což se paradoxně děje z důvodu přebytku domácích zdrojů, a před častou přílišnou konzervativností přijímaných řešení.

Mohl byste našim čtenářům představit společnost Culture Tech, na co se zaměřujete a jaké služby poskytuje?

Od roku 2006 pracuji v privátní sféře. Moje společnost se orientuje zejména na konzultační služby v oblasti ochrany a využívání kulturního bohatství a aktivně se podílí na efektivnějším využívání ekonomického a informačního potenciálu kulturního dědictví. Pracujeme pro veřejný a soukromý sektor v oblastech managementu kulturního bohatství, zaměřujeme se na rešerše a výběr dotačních titulů a následné zpracování žádostí, expertní podporu projektového řízení, zpracování a aktualizaci finančních plánů projektů, monitoring implementace projektů a jejich komplexní obsahovou podporu. Spolupracujeme s řadou příspěvkových organizací ministerstva kultury, kraji, obcemi, církevními institucemi i s privátními institucemi. Další oblastí činnosti, kterou se naše společnost zabývá, je zprostředkování kontaktů mezi institucemi obdobného zaměření při realizaci mezinárodních projektů. Mimo naši republiku jsme se zúčastnili i projektů třeba v Norsku a Korejské republice. Velmi si vážím i možností, které mi nabízí dlouhodobější spolupráce s UNESCO na projektech na Dálném východě, zejména v Mongolsku a jednou i v Severní Koreji. Vlastně na té druhé straně téže mince, jak jsem zmínil na začátku našeho rozhovoru, mám možnost pokračovat v tom, co jsem se snažil po dost dlouhou dobu dělat na ministerstvu. A jsem rád a vděčný za to, že takovou možnost mám.

Ing. Pavel Jirásek je jednatelem a ředitelem společnosti Culture Tech s.r.o. Do roku 2006 byl ředitelem odboru ochrany movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií MK ČR (od roku 1999). Je jedním z hlavních tvůrců programu Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví MK ČR. Zúčastnil se jako konzultant, koordinátor i zpracovatel celé řady projektů v oblasti ochrany a prezentace kulturního dědictví a kreativního průmyslu. Má praktické zkušenosti jak s přípravou strategických materiálů pro MK ČR (Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví v České republice na léta 2003–2008, příprava a organizační zajištění Finančních mechanismů EHP/Norska 2004–2009 a příprava programovacího období Strukturálních fondů 2007–2013), tak s využíváním programů Evropské komise, Finančních mechanismů EHP/Norska a Strukturálních fondů EU pro podporu projektů kulturních organizací, vlastníků sbírek muzejní povahy a památkových objektů. Od roku 2001 do roku 2007 byl předsedou výkonného výboru Mezinárodní sekce pro bezpečnost kulturních institucí při Mezinárodní radě muzeí ICMS ICOM, v letech 2006–2009 předsedou Rady Centra pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války při Ústavu pro soudobé dějiny v.v.i. Akademie věd ČR. Publikuje doma i v zahraničí zejména na téma ochrany kulturního dědictví, dále na témata rozvoje kulturních institucí a restitucí kulturních statků. Byl a je zapojen do řady projektů organizovaných UNESCO, ICOM, Radou Evropy, AMG ČR, Evropskou komisí. Jeho konzultační práce zahrnuje významné kulturní instituce (např. Národní galerie v Praze, Národní muzeum umění v Oslo, Uměleckoprůmyslové museum v Praze, Kapitulka sv. Víta v Praze, Památník Terezín, budhistický komplex Gandan v mongolském Ulánbátaru, Federace židovských obcí v ČR, Moravské zemské muzeum, Západočeská galerie v Plzni, Technické muzeum v Brně, Národní památkový ústav, Pražský divadelní festival německého jazyka, Farní sbor církve československé evangelické v Praze 1...). Je zapojen i do řešitelských týmů projektů z oblasti výzkumu a vývoje. Výběr z publikační činnosti:

- Zásady ochrany muzeí a kulturních institucí (AMG, ICOM, Praha 1998)
- Příručka k požární ochraně kulturních institucí (ICOM, Moravské zemské muzeum, Brno 1999, ISBN 80-7082-131-6)
- One Hundred Missing Objects – Looting in Europe, část Česká republika (ICOM 2000, ISBN 92-9012-045-5)
- Příručka muzejníka I, část IV Bezpečnost sbírek (AMG, Praha, 2002, ISBN 80-86611-00-0)
- Running a Museum: A Practical Handbook, part: Museum Security and Disaster Preparedness (ICOM 2004, ISBN 92-9012-658-2)
- Cultural Heritage Disaster Preparedness and Response, část: Natural Disaster Cooperation and Solution, ICOM 2004, ISBN 92-9012-056-3)
- Modernizace bezpečnostních systémů v prostředí muzea/galerie – Manuál bezpečnosti sbírek, Vzdělávací modul (Národní galerie v Praze, 2011, ISBN 978-80-7035-471-1)